

Ernst Reuter'in İkinci Vatanı Türkiye'de Çağdaş Kentbilimin Gelişmesine Yaptığı Katkılar (Yayımları Üzerinden Bir Değerlendirme)

Ruşen Keleş*
Ayşegül Mengi**
Can Giray Özgül***

Özet

Türk Hükümeti tarafından davet edilen, Alman belediyeçi ve bilim insanı Ernst Reuter, 1935 yılında Türkiye'ye geldi. 1938 yılına dek Ulaştırma Bakanlığı'nda tarife uzmanı olarak görev yaptıktan sonra, 1938-1946 yılları arasında Siyasal Bilgiler Okulu'nda Türkiye'de, ilk kez yüksek okul düzeyinde *Şehircilik*, *Yerel Yönetimler* ve *Yerel Yönetimler Maliyesi* derslerini verdi. Ülkenin dört bir yanında görev yapacak yöneticiler yetiştiren Mülkiye'de, tüm dünyada giderek önem kazanan bu konulara ilişkin bilgileri ders olarak aktarmakla kalmadı, aynı zamanda "Şehircilik" adında yeni bir Kürsü'nün kurulmasını da sağladı. Okulda İskân ve Şehircilik Enstitüsü'nün temellerini attı. Ekonomik ve toplumsal gelişmenin önemli göstergelerinden biri olan kentleşme sürecine, bu sürecin en önemli aktörlerinden olan yerel yönetimlere, Mülkiye ile sınırlı görünse de gerçekte tüm Türkiye açısından çok önemli katkılarda bulundu. Türkiye'de bulunduğu süre içerisinde yazdığı üç kitap ve sayısız dergi yazısı, konferans bildirileri ve gerçekleştirdiği eğitim amaçlı seminer çalışmaları ile Reuter'in Mülkiye'ye ve Türkiye'ye katkıları tartışılmazdır.

Anahtar Kelimeler: Ernst Reuter, kentleşme, kent planlaması, yerel yönetimler, Siyasal Bilgiler Okulu, Mülkiye tarihi

Abstract

German scholar and municipal expert Ernest Reuter who was invited by the Turkish Government arrived Turkey in 1935. He worked at the Ministry of Transportation as an Expert on Tariffs and began to teach, for the first time, at the university level in Turkey, in the School of Political Sciences, such courses as Urbanism, Local Government, and Local Finance during 1938-1946. He not only taught these increasingly important courses in *Mülkiye*, which trained high-level administrators to work all over the country, but also he has created a new Chair of Urbanism. He also prepared the ground for founding the Institute of Housing and Urban

* Prof. Dr., AÜ SBF (Emekli)

** Prof. Dr., AÜ SBF.

*** Ar. Gör., AÜ SBF.

Development in the same School. Thus, he made considerable contributions to the process of urbanization which is one of the important indicators of social and economic development, and also to local governments, which are one of the important actors in this process. Although all these efforts could be regarded as confined to *Mülkiye*, in fact they were extremely in the help of the entire country. In addition to three books which he wrote in Turkey, he had written numerous articles to be published in scholarly journals, and presented papers to the conferences of the same sort. Moreover, he conducted a variety of seminars for training of the future local administrators of Turkey. All these he had accomplished are clear signs of his remarkable contributions, beyond any doubt for both *Mülkiye* in particular and Turkey in general.

Keywords: Ernst Reuter, Urbanization, Urban Planning, Local Authorities, School of Political Sciences, The History of *Mülkiye*.

Giriş

Ernst Reuter, 1935 yılında Hitler Almanyası'ndan kaçarak Türkiye'ye geldiği halde, o zamanki adıyla Siyasal Bilgiler Okulu'ndaki öğretim üyeliği macerası 1938 yılında başlamış, 1946 yılına dek sürmüştür. Siyasal Bilgiler Okulu'nda çalışmaya başlamadan önce Ulaştırma Bakanlığı'nda uzman olarak görev yapmıştır. Nazi Almanyası'nın ve Hitler'in özgür düşünce sahibi bilim insanlarına ve belli etnik kökenlerden gelenlere karşı takındıkları tavır, ülkemize Ernst Reuter gibi bir değer kazandırmıştır. Kimi yazarlar, bu açıdan, Hitler rejimine teşekkür borçlu olduğumuza değinmişlerdir.

Reuter, bir yandan Siyasal Bilgiler Okulu'nda dersler verirken, aynı zamanda danışmanlık görevleri de üstlenmiş; kamu kuruluşları için kimi konularda çok önemli değerlendirmelerin yer aldığı raporlar hazırlamıştır. 1945'de, Almanya'ya dönmeden hemen önce yazdığı İller Bankası Raporu bunlardan biridir. Öte yandan, bugünkü adı "Ernst Reuter İskân ve Şehircilik Araştırma ve Uygulama Merkezi" olan "İskân ve Şehircilik Enstitüsü"nü kuruluşunda da rol oynamıştır.

Reuter, Almanya'da Münih, Münster ve Marburg Üniversitelerinde coğrafya ve ekonomi öğrenimi görmüştür. Aldığı eğitim, başarılı bir siyasi yaşamla birleşmiş, özellikle başarılı bir belediye başkanlığı (Magdeburg) döneminden sonra, sığınmacı olarak geldiği yeni ülkesinde, Türkiye'de, kentleşme, belediyeçilik, yerel yönetimler maliyesi, kent planlaması gibi konularda önemli eserler vermesini sağlamıştır. Coğrafya ve ekonomi öğrenimi ile yerel yöneticilik

deneyimi Reuter'in Kentbilim ve yerel yönetim konularına salt teknik anlamda, planlama ve mühendislik açısından yaklaşmayıp, bu konularla ilgili toplumsal, ekonomik, siyasal ve hukuki çözümler yapmasına katkıda bulunmuştur. Bu aslında, Türkiye'nin tam da o dönemde gereksinme duyduğu bir bakış açıydı. Kent plancısı olmamasına karşın Reuter'in kentsel gelişme, kent planlaması, yerleşim alanlarının düzenlenmesi ve hatta mimarlığa ilişkin ciddi bir birikiminin ve değerli görüşlerinin olduğu eserlerinde açıkça görülmektedir.

Reuter'in Siyasal Bilgiler Okulu'nda İdari ve Mali Şubelerde "Şehircilik", "Mahalli İdareler" ve "Mahalli İdareler Maliyesi" derslerini verdiğini görüyoruz. Genç Cumhuriyette kentleşme oranının henüz düşük, yerel yönetimlerin yeni yeni gelişmeye başladığı düşünülürse, söz konusu derslerin, özellikle yüksek düzeyde yönetici yetiştiren bir yüksek okulda okutulmasının önemi daha iyi ortaya çıkar. Kaldı ki, 1938-1946 yılları arası Cumhuriyet tarihinde de çok önemli ekonomik, siyasal ve toplumsal gelişmeler olduğu bir dönemdir. Bu nedenle Ernst Reuter'in katkılarını iki boyutta değerlendirmek gerekir: Birinci boyut, Ernst Reuter'in çağdaş Türkiye'yi oluşturma çabalarına katkıları; ikinci boyut ise Reuter'in Türkiye'deki yönetim yapısına üst düzeyde yönetici yetiştiren "Mülkiye" için yaptıklarıdır. Aslında, bu iki boyut kaçınılmaz bir biçimde iç içe geçmiş, birbirini etkilemiştir. Türkiye'nin kentleşme sürecinin yavaş yavaş başladığı, yerel yönetim sisteminin geliştirilmeye çalışıldığı bir dönemde Türkiye'de bulunan Ernst Reuter kuramsal bilgilerini ve uygulamadan edindiği deneyimleri hem Mülkiye, hem de Türkiye ile cömertçe paylaşmıştır.

Reuter, Siyasal Bilgiler Okulu'nda bulunma amacını ve buradaki görevinin ne olduğunu, dolayısıyla Türkiye'de yerel yönetimlerin gelişmesine katkıda bulunma hedefini en iyi 1940 yılında yayımlanan "Komün Bilgisi (Şehirciliğe Giriş)" kitabının Önsözünde açıklamaktadır:

"Bu kitap, Siyasal Bilgiler Okulu'nda verdiğim takrirlerin toplanmasından meydana gelen bir eserdir. Bu konuda sarf ettiğim mesaiden gayem, Türkiye mukadderatını ileride ellerinde bulunduracak, bilhassa Türk komünlerinin idaresini deruhte edecek olan müstakbel idarecilere, bugünkü komün idare sisteminde mevcut bulunan meseleleri modern bir idareci gözü ile ihata edebilmek imkânlarını verebilmek ve bu kıymetli genç uzuvları modern komün idaresinde esaslı bir düşünceye sevk etmektir.

Kitabımız, komün idaresinde hakikaten temayüz etmiş şahsiyetlerin umumiyetle iyi olan telakkilerini ve Avrupa'da bu hususta yapılan

tecrübeleri kendisine esas ittihaz etmiştir. Fakat Türk idare uzuvlarımız için bilhassa ehemmiyetli bulunan noktalar tebarüz ettirmeyi de hiçbir zaman ihmal etmemektedir. Komün sahasında yazılmış sayısız Avrupa eserlerinin hiç birisinde mezkûr esasa riayet edilmediğinden, kitabımız diğer eserlerden ayrılmaktadır. Komün sahasında mevcut bulunan birçok esas meseleleri muayyen ve ülkemize uygun bir görüşle tetkik etmeği ilk defa olarak tecrübe etmektedir. Muhtelif mevzuların daha iyi anlaşılmasının temini için kitabımıza bazı resimler, diyagramlar, krokiler ve mevzuumuzla alakadar birçok tali izahat ilave ettik.

Bu eser, komün sahasında halledilmesi icabeden birçok meselelerin mevcudiyetine işaret eder ve büyük bir zümre içinde bu hususta bir alaka uyandırır, vazifesini yapmış telakki olunabilir. Çünkü böyle bir alaka uyandığı takdirde, sahifelerimizde mevzuubahis ettiğimiz beynelmilel şöhreti haiz tali mesleki kitaplardan okuyucularımızın istifade ederek münferit sahalarda Komün meseleleri ile uğraşabilecekleri aşikârdır (...)

(...) eserimizin yalnız talebimize değil, aynı zamanda ameli hayatta Komün işleri ile uğraşanlara da faydeli olacağını ümit ediyoruz..."

Yine Reuter, bu kez, dönemin Sivas Valisi Necmeddin Ergin ile yazdığı ve 1945'te yayımlanan "Belediye Maliyesi" kitabının Önsözünde özellikle yerel yöneticilere ve uygulayıcılara yol gösterme amacını vurgulamaktadır:

"(...) Bu kitabın gayesi daha ziyade pratik ihtiyaçlara cevap vermektir. Okuyucu olarak, belediyelerimizin inkişafında mezuniyet sahibi olup çalışmış olan bütün belediye reislerinden, maliye şubesi memurlarından, umumi problemlerle alakadar olan şehir meclisleri azalarından ve aynı surette belediyelerin meseleleriyle ilgili bütün Devlet mümessillerinden müteşekkil mümkün olduğu kadar geniş bir muhit temenni etmekteyiz (...)

Fakat eser, ilim bakımından alakadar olanlara da hitap etmektedir. Tesadüfe şayandır ki ilim hiçbir memlekette şehir idaresi meseleleriyle gereği kadar meşgul olmamıştır. Maliye ilminde salahiyet sahibi kimselerin eserlerinde şehir meselelerine ait problemlerin kendine has ve karakteristik cihetlerini bir sistem dahilinde mütalaadan ziyade mevcut nizamın bir kompilasyonu yapılmaktadır. Ne kendine

mahsus mali metodlar ve ammenin mali muvazenesinin çerçevesi içinde şehirlerin ihtiyaçları, ne devlet teşkilatındaki metodlara nispetle incelenmiş olan şehir muhasebesinin inkişafı ve bütçesindeki hususiyet tebarüz ettirilmemektedir. Ekseriya bu eserler şehir çalışmalarını ve bunların amme hizmetleri içindeki mühim mevkiyi iyi tanıyan ve tesbit eden manzara arz etmemektedir. Memleketimizde belediye maliyesine ait başka bir eser mevcut değildir. Belediye maliyesi de umumi finans ilmi içinde tetkik edilmesi lazım gelen mevzu olmasına rağmen Türkiye’de hiçbir maliye ilmi müellifi bu mevzu ile meşgul olmamıştır. Bu eserimiz Türk belediyelerimiz için mümkün olduğu kadar bu boşluğu doldurmağa ve hakiki vaziyeti itimat edilir bir şekilde izah etmeğe ve çözülmesi lazım gelen problemleri metodik bir tarzda belirtmeğe çalışacaktır (...)”

Eserlerine bakıldığında, Reuter’in kent, kentleşme ve kent planlaması, kent yönetimi, belediye, köy yönetimi, il özel yönetimi, yerel yönetim maliyesi, yerel yönetim-merkezi yönetim ilişkisi, konut sorunu, kent içi ulaşım gibi konularda yoğunlaştığı görülmektedir. Bu konulardaki görüşlerini, Avrupa’daki kentlerden de örnekler vererek, Türkiye açısından karşılaştırmalı bir biçimde ortaya koymuş, Türkiye’deki sorunlar için de çözüm yolları göstermiş, önerilerde bulunmuştur. Ancak bu önerilerin çoğunun, ne yazık ki, ya yaşama geçirilemediğine ya da bir süre sonra uygulamaktan vazgeçildiğine tanık oluyoruz. Bunların dışında, eğitim ve dergi çıkarma çalışmalarında da yer almış, hazırladığı raporlarla merkezi yönetim ve yerel yönetim düzeyinde kamu kurumlarının yapılanmasına ve işleyişlerine katkıda bulunmuştur. Sanayileşme ile kentleşmenin, bir ülkedeki ekonomik ve toplumsal gelişmişlik düzeyinin göstergeleri olduğu bilinmektedir. Reuter’in kent, kent planlaması, kent yönetimi, yerel yönetimler maliyesi, kentsel gelişme gibi konularda yaptığı saptamalar, eleştiriler Türkiye’nin sanayileşme ve kentleşme sürecinin de özelliklerini ortaya koymaktadır. Avrupa ülkelerinden örnekler vererek yaptığı öneriler ise sorunlara çözüm bulmada yol gösterici niteliktedir.

Siyasal Bilgiler Okulu’nda bulunduğu 1938 ve 1946 yılları arasında üretmiş olduğu 85 eser incelendiğinde, en çok yerel yönetimler maliyesi üzerinde durduğu dikkat çekmektedir. Bunun en önemli nedeni, yerel yönetimlerin gerçek anlamda özerk olabilmelerinin koşulunun mali özerkliğe sahip olmaları gerektiğine inanması olsa gerektir. Öte yandan, Almanya’da nasyonal sosyalist iktidar tarafından görevden alınmadan önce Magdeburg Belediye Başkanı olan Reuter, bir yerel yönetici olarak mali gücün ya da güçsüzlüğün ne demek olduğunu çok iyi bilmekteydi.

Reuter, kitap ve makalelerden oluşan 39 eserinde, yerel yönetimler maliyesini hem kuramsal yönden, hem de uygulama açısından enine boyuna ele almıştır. Yerel yönetimler maliyesi dışında kent yönetimi (11), kent, kentleşme ve planlama (9) konularında da azımsanmayacak önemde eserler vermiştir.

Reuter'in eserlerinden bazılarını biraz daha yakından incelemek O'nun, Türkiye'de Kentbilime ve yerel yönetimlere, dolayısıyla modern Türkiye'ye katkılarını daha kolay anlamamızı sağlayacaktır.

Kent, Kentleşme ve Planlama	9
Konut Sorunu	4
Merkezi Yönetim- Yerel Yönetim İlişkileri	5
Yerel Yönetim Maliyesi	39
Kent Yönetimi	11
Köy Yönetimi	1
Personel	3
Diğer	13

Kent, Kentleşme, Kent Planlaması

Cumhuriyet'in kurulması ile birlikte yaratılmaya çalışılan çağdaş Türkiye'nin biçimlendirilmeye çalışılan en önemli politikalarından biri de kentsel alanlara ilişkin olanıdır. Bilindiği gibi, Osmanlı döneminde İstanbul'un ve kimi liman kentlerinin dışında Anadolu'da kent olarak tanımlanabilecek yerleşim yerleri yoktu. Ankara'nın 1923 yılında başkent olarak ilan edilmesinin ardından ancak, Türkiye'de yeni kentsel alanların ortaya çıktığı söylenebilir. Bu alanların planlanması, yönetimi ve kaynak sorunu konunun daha da önemli bir hale gelmesine neden olmuştur. 1928 yılında Hermann Jansen'e Ankara için hazırlattırılan imar planı bu konulardaki girişimlerin başlangıcı sayılabilir. Yine aynı tarihte Ankara Şehri İmar Müdürlüğü'nün kurulması önemli bir gelişmedir. 1930 yılında 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun çıkarılmasını başka bir dizi yasal düzenleme izlemiştir. Bunların arasında, 1933 yılında yürürlüğe giren 2290 sayılı Belediyeler Yapı ve Yollar Kanunu ve 2301 sayılı Belediyeler Bankası'nın Kuruluş Kanunu sayılabilir.

Ernst Reuter de Türkiye'nin kentleşme sürecine ilişkin görüşlerini 1938 ve 1946 yılları arasında verdiği eserlerinde ayrıntılı bir biçimde açıklamış, eleştirel değerlendirmelerle gerek politikalara, gerek yasal düzenleme çalışmalarına önemli katkılarda bulunmuştur.

Reuter, 1940 yılında Belediyeler Dergisi'nde yayımlanan "*Şehir Planında İktisadi Kaideler*" başlıklı yazısında imar planlarının uygulanabilir olmasının önemine değinmektedir. Örneğin, gereğinden fazla geniş tutulan cadde ve sokakların belediyelere mali yük getireceğini söylemiş, kent planlarının ekonomik olması gerektiğini vurgulamıştır. Kent planlarının uygulanabilir olmalarının en önemli koşullarından biri de, belediyenin elinde yeterli miktarda arazinin olmasıdır. Reuter bu miktarı belediye sınırları içindeki alanın en az üçte biri olarak görmektedir. Böyle olmazsa, belediyeler ne bugün, ne de gelecekte kentin planlı gelişmesini sağlayamayacaktır. Belediyelerin kent planlarını uygulamak için arazi edinmelerinin bir yolu olarak bugün İmar Kanunu'nun 18. Maddesi çerçevesinde uygulanmakta olan Düzenleme Ortaklık Payını (DOP) daha o tarihlerde önermiştir. "Yol, cadde, meydan ve hava alma yerlerini ve aynı zamanda mektep ve diğer umumi yerleri meydana getirmek için" %35, %40 veya %45 oranında arazinin belediyelere bırakılması gerektiğini" söylemektedir.

Yine, 1940 yılında Belediyeler Dergisi'nde yayımlanan "*Türkiye'de Şehircilik Hakkında Bir Kitap*" adlı yazısında Reuter, Hermann Jansen'in yardımcısı Alfred Cuda'nın "*Türkiye'de Şehirleşme*" adlı doktora tezinden yapılan kitabı tanıtmaktadır. Kitapta, Jansen'in Ankara, Adana, Gaziantep, Mersin, Tarsus, Ceyhan ve İzmir için yaptığı planların incelendiği anlaşılmaktadır. Kitapta, kent planlarının yalnızca masa başında hazırlanan belgeler olmaması, yerel özelliklere ve gereksinmelere yanıt vermesi gerektiğinden söz edilmektedir. Aslında, Alman okuyucular için hazırlanan bu kitabın Türkiye'deki ilgili çevrelerin de dikkatine sunulmasını Reuter sağlamıştır. Bu nedenle, kitabın Türkçeye tercüme edilmesini çok önemsemiştir.

Reuter, 1941 yılında Siyasi İlimler Mecmuası'nda yayımlanan, "*Türkiye'de Şehirleşme Temayülleri*" başlıklı makalesinde kentleşmeye karşı çıkanlarla kentleşmeyi destekleyenler arasındaki tartışmalar üzerinde durmaktadır. Reuter bu tartışmaları ele alırken kentlerde ortaya çıkan olumsuzlukları ortadan kaldırmak, kentleri daha yaşanabilir hale getirmek için ortaya atılan görüşlerden söz etmektedir. Bu durumu, "Şehir köye ve köy de şehre benzetilmek isteniyor" biçiminde ifade etmektedir. Kentleşmenin yarattığı sorunlar, aslında, Reuter'e göre gerekli önlemleri alacak kadar güçlü kent yönetimleri ile çözülebilir. Reuter gerçek gelişme ve ilerlemenin kaynağının kentler, hatta büyük kentler olduğunu söylemektedir. Ancak Reuter, milyonluk kentlerin sınırsız bir biçimde gelişmesini olumlu karşılamadığını da belirtmektedir. Kentleşme yanlısı olmasının en önemli nedeni, ulusal ve kültürel bağımsızlığın temelinde sanayileşmenin olduğunu düşünmesi ve sanayileşmenin de kaçınılmaz olarak kentlerin oluşmasını ve gelişmesini sağlayacağını kabul etmesidir. 1941 yılında yazdığı bu makalesinde

Reuter, 1940 yılında yapılan nüfus sayımını da dikkate alarak ciddi bir kentleşme eğiliminin olmadığını tespit etmektedir. Reuter'e göre henüz kentlere göç eğilimi de söz konusu değildir. Reuter'in bir başka önemli saptaması da, o dönemde kentlerdeki nüfus artışının genel nüfus artışı ile orantılı olmasıdır.

Reuter'in yazdığı üç kitaptan birisi, yine uzmanı olduğu bir konuya ilişkindir ve *Yakın Münakale* adını taşımaktadır. 1942 yılında yayımlanan kitapta Reuter, ulaşım planlaması, tarifeler ve istatistikler, ulaşımın örgütlenmesi ve işletilmesi konularını ele almıştır. Avrupa kentlerindeki örneklerle Türkiye'nin kendine özgü koşulları çerçevesinde sorunları belirlemiş ve çözüm önerileri getirmiştir.

Reuter'in 1943 yılında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi'nde yayımlanan "*Şehirlerimizin Gelişme Problemleri*," üzerinde durulması gereken bir başka önemli çalışmasıdır. Bu çalışmada önce kentlerin planlı bir biçimde gelişmesi gerektiğini İngiltere, Almanya ve İsviçre örnekleri ile açıklamaktadır. Reuter'e göre, çağdaş kentlerin yaratılması yalnızca teknik bir uğraş değil, daha çok toplumsal ve ekonomik bir uğraştır. Bu nedenle, kent planlamasında teknik, ekonomik, yönetsel ve hukuki sorunlar ön plana çıkmaktadır. Tüm bu etmenlere konunun estetik ve sanat boyutlarını da eklemek gerekir. Teknik, ekonomik ve toplumsal bakımdan mükemmel bir biçimde tasarlanmış kentler estetikten yoksun iseler eksik kalırlar. Reuter, kent tarihine de yollamada bulunarak, Roma, Ortaçağ ve Ortaçağ sonrası dönemlerden de örnekler verip, kent planlarının yalnızca yapıldıkları dönemin gereksinimlerini karşılamaya yönelik olmadığını; tersine, gelecekteki gereksinimleri de dikkate aldıklarını belirtmektedir. Sanayi devrimi ile birlikte kentlerdeki yaşam koşullarının hızla kötüleştiği, arsa ticareti ve arsa spekülasyonunun arttığını belirtmektedir. Sanayi devrimi ile başlayan plansız gelişmenin en önemli nedenlerinden biri de, kapitalist sistemdeki kamu yararının kişisel yararın gerisinde kalmasıdır.

Reuter'in 1946 yılında Siyasal Bilgiler Okulu Dergisi'nde yayımlanan "*Şehirlerimizin Nüfus Gelişmesi, Dört Genel Sayımın Sonuçları*" başlıklı çalışması 1927, 1935, 1940 ve 1945 yıllarında yapılan nüfus sayımları karşılaştırmalı olarak ele almaktadır. Reuter, nüfus sayımı sonuçlarını dönemin ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmeleri çerçevesinde değerlendirmektedir. Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra Türkiye'nin uyguladığı tarım politikalarının yanı sıra izlemeye başladığı sanayi politikaları bir nüfus hareketini de beraberinde getirecektir. Bu nüfus hareketi kentli nüfusun artmasına neden olacaktır. Yine, Türkiye'de henüz Avrupa'dakilere benzeyen kentlerin pek olmaması kent kültürünün gelişmesini de yavaşlatmaktadır. Reuter bu eserinde, Türkiye'de kentleşme eğilimine karşı çıkanları da eleştirmiş, sorunun kentli nüfus oranının artması değil, bu artışın

ülkenin her bölgesine dengeli olarak nasıl dağıtılacağı olduğunu söylemiştir. Yine Reuter, kentleşme sürecinin başarısı için gerekli ekonomik önlemlerin alınması, başarılı kent yönetimlerinin kurulması için de uygun mali koşulların sağlanmış olmasını gerekli görmektedir. Ancak, Türkiye’de o dönemki mali mevzuatın ne yazık ki yeterli olmadığını da eklemektedir.

Yine bu çalışmasında kenti nüfusu 10.000 ve daha fazla olan alan olarak tanımlamıştır. Burada belirtilmesi gereken en önemli nokta da, Reuter’in kentsel alanları tanımlamakta bugün de kullanılan “10.000 ve üzeri nüfus” ölçütünü Türkiye için kullanmış olmasıdır. Ancak Reuter, bu nüfus ölçütünün ekonomik, toplumsal ve kültürel ölçütlerle birlikte kullanılması gerektiğini de belirtmiştir. Ele aldığı nüfus sayımlarında, nüfusu 10.000 ve üzerinde olan yerleşim yerlerini dikkate alarak, Türkiye’nin kentli nüfusunu incelemiştir. Kentleri nüfus büyüklüklerine göre büyükşehir, orta büyüklükte şehir, büyük kasaba ve orta büyüklükte kasaba olarak dörde ayırmıştır. Reuter, nüfus sayımlarını karşılaştırarak, Türkiye için kimi önemli sonuçlara ulaşmıştır. Bu önemli sonuçlardan biri, orta ve doğu Anadolu’da kentlerden nüfus kaybının olduğudur. İkinci önemli saptama kasabaların yeterli ekonomik ve mali güce sahip olmadıklarıdır.

Konut Sorunu

Reuter, 1941 yılında Belediyeler Dergisi’nde yayımlanan “*Endüstri Amelesinin Meskenlere Yerleştirilmesi*” başlıklı yazısında, sanayi işçilerinin verimliliğinin artmasındaki kültürel ve toplumsal gelişmelerin de önemli olduğunu vurgulamaktadır. Sanayide geçici işçinin verimli olamayacağını, köyden kente gelip işçi olarak bu işlerde kalmasının sağlanması gerektiğini belirtmektedir. Bunun için gerekli iş koşullarının sağlanmasının yanı sıra, işçilerin barınma gereksinmelerinin de karşılanması gerekmektedir.

Reuter bu yazısında, özellikle köylerden kentlere gelen işgücünün barınma sorununa kimi çözüm önerileri de getirmekte, örneğin, bekâr işçilere yatakhaneler yapılmasını önermektedir. Almanya’daki olumsuz örneklerden yola çıkarak, çok sayıda kişinin bir arada, sağlıksız koşullarda yaşadığı “kira kışlaları”ndan (*Mietskasernen*) kaçınılması gerektiğini söylemektedir.

Reuter, işçiler için yalnızca kiralık evler önermemekte, yapı kooperatifleri aracılığı ile mülk konut edinmelerinin de yararlı olacağından söz etmektedir. İşçilere yapılacak konutların bir plan çerçevesinde olmasının önemine de dikkat çekmektedir.

Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri

Reuter'in, 1940 yılında, Siyasi İlimler Mecmuası'nda "*Mahalli İdarelerle Devlet Arasındaki Münasebetler*" başlıklı yazıları derginin iki farklı sayısında yayımlanmıştır. Reuter, bu yazı dizisinde öncelikle bir ülkedeki belediye yönetimi ile o ülke halkının sağlık, kültür ve psikolojik düzeyi arasında bir ilişkinin var olduğunu belirtmektedir. 19. yüzyılda Avrupa'da ölüm oranının azalmasıyla büyük kentlerin modern yönetim biçimleri arasında ilişki kurmaktadır. Kentlerin planlı bir biçimde gelişmesini sağlamak, yeşil alanları artırmak, sağlıklı konut alanları yaratmak çabalarını buna örnek göstermektedir. Reuter, devletin kendini yalnızca merkezi düzeydeki makamları ve organları ile göstermeyeceğini; aynı zamanda yerel yönetimlerdeki faaliyetleriyle de yurttaşlara kendini hissettireceğini savunmaktadır.

Yine, Reuter'e göre devlet ile yerel yönetimler arasındaki ilişki büyük ölçüde her ülkenin kendi koşullarına göre belirlenmektedir. Bu ilişkide iki farklı görüş olduğunu söyler; bunlardan birisi, Hollanda, Belçika ve İskandinav ülkelerinde olduğu gibi belediyelerin karar almada, görevlerin yerine getirilmesinde ve bütçelerin düzenlenmesinde serbest olmaları gerektiğini savunmaktadır. Diğer görüş ise, Fransız yönetim sisteminden kaynaklanmaktadır. Belediye yönetimleri bu yaklaşımda vesayet altındadır. Bu iki yaklaşımın arasında ise, İngiltere ve Almanya'daki sistem bulunmaktadır. İngiliz sisteminin fikir babası Hukukçu Tuvon Clerc ise, Alman sistemindeki Freiherr vom Stein'dır demektedir. 1808 Prusya Kentler Şartı'nın Fransız Devrimi'nden etkilenerek hazırlandığını ve belediyelerin özerkliğine büyük önem verdiğini vurgulamaktadır.

Reuter'in bu makalelerinde yaptığı önemli saptamalardan biri de, belediyelere daha fazla özerklik verilmesinin, daha iyi hizmet sunulması sonucunu doğuracağıdır. Bu durum aynı zamanda kentlerin gelişmesini, kentleşmenin de sağlıklı bir biçimde gerçekleşmesini sağlayacaktır. Reuter, hizmetlerin sunulması açısından belediyeler arasında bir rekabetin olmasından yanadır. Bu durumun belediyelerin ve kentlerin gelişmesine yardımcı olacağını savunmaktadır.

Reuter belediyeleri özgürlükler ortamında büyümek isteyen bir çocuğa benzetir ve "yukarıdan ne kadar az baskı görürse, o kadar fazla serpilip büyüyecektir" der. Reuter, devletle yerel yönetimler arasındaki ilişkileri incelediği yazısının ikinci bölümünde, yine İngiltere ve Almanya'dan verdiği örneklerle kimi saptamalar yapmaktadır.

Devletle belediyeler arasındaki görev ve yetki paylaşımında farklı yöntemler kullanılabileceğini; örneğin Almanya'da genel yetki sisteminin geçerli olduğunu;

buna karşılık, Türkiye’de 1580 sayılı Belediye Kanunu’nda liste yönteminin benimsendiğini belirtmektedir. Reuter, gerekli durumlarda devletin kimi görevlerini belediyeye yaptırabileceğinden de söz etmektedir.

Öte yandan Reuter, yalnızca görev paylaşımı değil, aynı zamanda devletle belediyeler arasındaki gelir paylaşımının da önemine işaret etmektedir. Türkiye’deki bu paylaşımının açıkça belediyeler aleyhine olduğu saptamasını yapmaktadır. Bu çerçevede devletin belediyelere yardımlarından da söz eden Reuter’in bu yardımların ancak gereksinim duyulduğunda yapılmasını önemsendiği anlaşılmaktadır. Devletle belediyeler arasındaki mali ilişki yine Reuter’e göre mali vesayeti de beraberinde getirmektedir.

Reuter’in 1945’te, İdare Dergisi’nde yayımlanan “*Beledi İşletmelerde Devlet Müdahalesi*” başlıklı yazısı, devlet-belediye ilişkilerine dikkat çeken yazılarından biridir. Reuter bu yazısında, belediye işletmelerinin özel bir Belediye İşletmeler Kanunu altında düzenlenmesinin gerektiğini savunmaktadır. Böyle bir düzenleme yapılırken, Avrupa’daki kimi ülkelerdeki uygulamalardan ve örneklerden yararlanılabileceğini belirtmektedir.

Bu konuda İngiltere’deki uygulamalarla Kıta Avrupası’ndaki uygulamaların farklı olduğuna dikkat çekmektedir. İngiltere’de belediyeler, kendi iktisadi işletmelerine devletin karışmasını istemezken; öteki Avrupa ülkelerinde bir denetim vardır ve bu denetim İçişleri Bakanlığı’nca yapılmaktadır. Devlet denetimi burada yalnızca yasalara uyulup uyulmadığı açısından değil; işlerin amaca uygun yapıp yapılmadığının denetlenmesi biçimindedir; bir bakıma “yerinelik denetimi”dir.

Reuter’in önemli bir saptaması da, 1580 sayılı Belediye Kanunu’nda belediyelerin kendi kendilerini yönetmeleri anlayışının kabul edildiğini; ancak çıkarılan başka bazı yasalarla “arka kapılardan” girerek bu yaklaşımın zorlandığıdır.

Yerel Yönetim Maliyesi

1941’de Konjonktür Dergisi’nde yayımlanan “*Mahalli İdarelerin Mali Kaynakları ve Devletle Mali Münasebetleri (Cihanda ve Türkiye’de)*” başlıklı yazı, İngiltere, Fransa, Almanya ve ABD’de, devletle yerel yönetimler arasındaki mali ilişkileri örneklerle ele almaktadır. Yazıda, o dönem için Türkiye’de yerel yönetimlerin kamu maliyesi içindeki payının son derece düşük olduğu, ancak gelişme eğilimlerinin de gözlemlendiği saptaması yapılmaktadır.

Yerel yönetimlerin kamu harcamaları içindeki payının artması ile görev alanlarının genişlemesi arasındaki yakın ilişkiye de dikkat çekilmektedir. Bu

açından 1580 sayılı Belediye Kanunu, Reuter'e göre belediyelere pek çok görev vermektedir. Reuter, yerel yönetimlerin gelir kaynaklarını idari gelirler, resimler ve işletme gelirleri olarak sınıflandırmaktadır.

Devletle yerel yönetimler arasındaki gelir paylaşımında hâsılatı yüksek vergilerin devlet tarafından toplandığı, hâsılatı düşük vergilerin yerel yönetimlere bırakıldığı bir eğilim ortaya çıkmıştır. Reuter, yine bu çalışmasında, Türkiye'de belediye, köy ve il özel yönetimlerini tek tek gelirleri açısından incelemiştir.

1943 yılında Siyasal Bilgiler Okulu Dergisi'nde yayımlanan "*Belediye Maliyesinin Umumi Meseleleri*" başlıklı makalesine, tüm dünyada kamu harcamalarının, bu arada yerel yönetim harcamalarının da arttığı saptamasıyla başlamaktadır. Türkiye'de belediyelerin gelirleri arasında fark olduğunu; örneğin, kıyılardaki belediyelerin daha zengin olduğunu söylemektedir. Büyük kentlerde masrafların daha çok olması, Reuter bir yandan hizmet verilen alanın genişlemesine, bir yandan da hizmetlerin nicelik ve nitelik olarak artmasına bağlamaktadır.

Reuter, yazısında yine Almanya, İsviçre, ABD ve Fransa'daki devlet-yerel yönetim harcamalarını karşılaştırmalı olarak ele almaktadır. Türkiye'deki dağılımın Avrupa'nın gerisinde olduğunu, ancak, bunun belli ölçüde Türkiye'nin yönetim yapısından kaynaklandığını söylemektedir.

Bu yazıdaki önemli bir saptama da mali denkleştirme konusundadır. Belediyelerin artık hiçbir ülkede tam anlamıyla mali açıdan özerk olmadığını, mali konularda düzenleme yapma yetkisinin ve gücünün devlete geçtiğini belirtmektedir. Bu nedenle, mali denkleştirme, mali uyuşmanın Almanca karşılığı olan "*Finanzausgleich*" sözcüğündeki "*-Ausgleich*"in "uyuşma", "denkleştirme", "anlaşma" olduğunu; bunun ise, aynı güce ve haklara sahip taraflar arasında söz konusu olabileceğini; ama artık devletle yerel yönetimler arasında büyük bir güç denkliliğinin kalmadığını savunmaktadır. Örneğin, gelir vergisi tüm ülkelerde devlete aittir ya da çok eskiden alınan komünlere ait "*oktruva*" (*octroi*) resmi ekonomik hak ve özgürlükler nedeniyle artık alınmamaktadır.

Devletle yerel yönetimler arasındaki gelir paylaşımı zamanla değişebilir. Örneğin, savaş zamanlarında daha merkeziyetçi bir yapının ortaya çıkması nedeniyle, yerel yönetimler geri planda kalabilir. Mali denkleştirme çerçevesinde Reuter'in önemseddiği bir konu da, belediyelere yeni görevler verildiği zaman, onlara bu görevlerle orantılı yeni gelirlerin de ayrılması gerekliliğidir.

Yine Reuter'e göre, dünyanın hiçbir ülkesinde belediyeler kendi mali olanakları ile verilen görevleri yerine getirebilecek güçte değildirler. O halde, belediyelere devletin mali yardım yapması kaçınılmazdır. Yazıda, ayrıca, belediye gelirleri kalemler halinde ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır. Reuter'in, bu çalışmasında önemle vurguladığı bir başka konu da, belediyelerin mali konularda istatistik tutmaları gereğidir.

“*Belediye Masrafları*” başlığıyla, 1944'de Siyasal Bilgiler Okulu Dergisi'nde yayımlanan makalede, yalnızca belediye gelirleri üzerinde durmanın konuya eksik yaklaşmak olacağı, giderlerin de sınıflandırılıp incelenmesi gerektiği düşüncesinden hareket edilmede; belediyelerin giderleri ayrıntılı bir biçimde sınıflandırılmaktadır.

Reuter'in 1943 yılında Arkitekt Dergisi'nde yayımlanan “*Belediye Yapı İşlerine Lüzumlu Paranın Temini*” başlıklı yazısı, kentlerde yapı işlerinin yetersiz bir biçimde yürütüldüğü saptamasına dayanmaktadır. Yazıda, bugün bile çok önem taşıyan, belediyelerin imar etkinlikleri sonucunda taşınmazlarda ortaya çıkan değer artışları sorununa da değinilmektedir. Bu değer artışlarının geri alınması öngörülmekte, Avrupa'dan örnekler verilmektedir. Yine, bu yazıda da, Düzenleme Ortaklık Payı alınması gerektiğinden söz edilmektedir.

Reuter 1943'te İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası'nda yayımlanan “*Belediyeler Bankası*” başlıklı yazısında, 1933 yılında kurulan Belediyeler Bankası'nın bir değerlendirmesini yapmaktadır.

Belediyeler Bankası'nın kurulması fikrinin dayanağının 1580 sayılı Belediye Kanunu olduğu; 1933'te de 2301 sayılı yasayla bankanın kurulduğu belirtilmektedir. Reuter bankayı, Türk belediyelerine ait zorunlu nitelikteki kolektif tasarruf sandığı olarak tanımlamaktadır. Ancak, belediyelerin bankanın yönetimi üzerindeki etkilerinin olmadığını da eklemektedir. Banka, kamu hukuku tüzel kişisi olarak düzenlenmiştir. Reuter'in bu yazıyı yazarken güttüğü amaç, Banka'nın o günkü organlarının, bu organların yapısının ve çalışma yöntemlerinin Türkiye'nin koşullarına ve gereksinmelerine uyup uymadığını, değişiklik gerekip gerekmediğini değerlendirmektir.

1944 yılında İdare Dergisi'nde yayımlanan “*Beledi İşletmelerde Tarife ve Kazanç Temini Ve Esasları*” başlıklı makalede, belediye işletmeleri sınıflandırılmaktadır. Ekonomik ve mali kaygılardan çok kamu hizmeti görenler, ilk grupta yer alır; kâr amacı gütmeyenler. İkinci grupta yer alan elektrik, su, tramvay hizmetlerini gören işletmeler kâr da elde etmek isteyebilirler. Üçüncü

ve son gruptakiler ise, belediyelerin ya doğrudan doğruya kendi sermayeleriyle işlettikleri ya da belli bir sermaye koyarak katıldıkları ve serbest rekabet koşullarında çalıştırılan işletmelerdir. Otel, sinema, gazino ya da buz fabrikaları bu işletmelere örnek olarak gösterilmektedir.

Yine, İdare Dergisi'nde 1945 yılında yayımlanan “*Belediyelerin Mali Durumlarının Denkleştirilmesi ve Islahı İmkânları*” adlı makalede belediyelerin o dönem içindeki gelirlerinin yetersizliğini değerlendirilmektedir. Bu yetersizliği gidermek için devletle belediyeler arasındaki malî ilişkileri, malî denkleştirme ilkeleri çerçevesinde değerlendirmek gerektiğini vurgulamaktadır.

Reuter, belediyelerin malvarlığı gelirlerinin artırılması gereğinden söz etmekte, bunun için de mümkün olduğunca çok arazi edinmelerini önermektedir. Zaten belediyeler, kent planlarını başarıyla uygulayabilmek için de araziye gereksinme duyacaklardır, demektedir.

Reuter, belediyelerin kendilerine ait vergileri olmasını da çok önemsemektedir. Devletçe yardım yapılması da, belediyelerin gelirlerini artırmada kullanılacak bir yöntemdir.

Reuter'in yerel yönetimler maliyesi konusunda yazdığı pek çok makalesinin dışında, Türkiye'de bulunduğu dönemde yazdığı üç kitaptan birisi bu konuya ilişkindir. O dönemin Sivas Valisi Necmeddin Ergin ile birlikte yazdığı *Belediye Maliyesi* başlıklı kitabı 1945 yılında yayımlanmıştır. Bu kitapta belediye maliyesinin genel sorunları, bütçe biçimi, kamu işletmeleri, belediyelerin gelir ve giderleri ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır. Reuter bu konuda yazdığı makalelerinde yer alan görüşleri kitabında da savunmuş, kitabın Türkiye'deki merkezi yönetim ve belediye yöneticileri ile bu işle ilgilenen uzman ve akademisyenler için başvuru kaynağı olacağına inancını dile getirmiştir.

Reuter, 1945 yılında *İller Bankası*'nın durumuna ilişkin olarak hazırladığı raporda çok kapsamlı değerlendirmeler yapmakta, İller Bankası ve Belediyeler Bankası'nı, Avrupa'daki komün bankaları ile karşılaştırmaktadır. Bu karşılaştırma sonucunda, İller Bankası'nın Avrupa'daki örnekleriyle karşılaştırılamayacağını, kendine özgü bir tür olduğunu belirtmektedir. Örneğin, İller Bankası'nın kaynakları tamamen zorunlu katılım paylarından oluşmakta; halkın birikim etkinliklerine dayanan gönüllü katılım sermayesi bulunmamaktadır. Bu da, Bankaya resmi bir yönetim niteliği vermektedir.

Reuter'e göre, İller Bankası yalnızca akçalı destek sağlayan bir kurum değildir. Aynı zamanda, yerel yönetimlerin gelişmesine destek olmak amacıyla da kurulmuş

olan, yönetsel mali ve teknik işlevleri olan bir kuruluş ve planlama örgütü niteliği de bulunmaktadır. Bankanın sermayesinin artırılması büyük önem taşımaktadır.

Bankanın safi gelirlerinden paydaşlara bu dönemde artık hiçbir şey ayrılmadığı, bu gelirlerin ya yedek akçelere katıldığı ya da toplum kalkınması için köy paylarına aktarıldığı saptamasını yapmaktadır. Yazıda, bu durumun değiştirilemeyeceği, ama buna karşılık, belediyelere düşük faizli kredi verilerek denge sağlanabileceği belirtilmektedir.

Reuter'in eleştirdiği noktalardan birisi de, Banka'nın borç ilişkisi açısından belediyelerle ilgili yeterli bilgiye sahip olmamasıdır. Bu nedenle, belediyeler mali açıdan etkili bir biçimde izlenememektedirler. Bu rapordaki çok önemli bir saptama da, İller Bankası sayesinde, belediyelerin mali açıdan özel bankalara muhtaç duruma düşmekten kurtarılmaları olanağının ortaya çıkmış olmasıdır.

Reuter, İller Bankası'nın belediyeler için bir defaya mahsus olmak üzere harita ve imar planı yapma görevini üstlenmesini olumlu karşılamakta; ancak belediyelerin planlama çalışmalarının sürekli ve düzenli olarak izlenmesi gerektiğini belirtmektedir.

Rapor'da, Bankanın ciddi bir iş programına sahip olmasına, etüt ve araştırma çalışmalarına ağırlık vermesine gereksinme duyulduğu vurgulanmaktadır. Bankanın özellikle İller Bankası'na dönüştürülmesi sonucunda, il özel yönetimleri için değilse bile, köyler açısından bu etüt ve araştırmaların büyük önem taşıdığı savunulmaktadır.

Reuter'in Rapor'da savunduğu çok önemli noktalardan biri de, Banka'nın yalnızca küçük belediyelere mali ve teknik yardım sağlamakla yetinmemesi, aynı zamanda büyük kentlere de su, elektrik ve ulaşım hizmetleri için kredi vermesidir.

Kent Yönetimi

1938 yılında Manisa Halkevi'nde yapılan toplantıya sunulan ve aynı yıl Belediyeler Dergisi'nde yayımlanan "*Komünlerin Kalkınma Usulleri ve Şehircilik*" adlı çalışmada Reuter, 19. yüzyılda yaşanan hızlı kentleşmenin yarattığı sorunların ışığında, kendisinin görevde bulunduğu dönemde kentlerin yönetimine ilişkin algının değiştiğini; mimarların, mühendislerin ve toplum reformcularının işbirliği yaparak kent yönetimlerini ele aldıklarını belirtmektedir. Artık kent yönetimleri yerel nitelikli hizmet sunmanın yanında, sunulan hizmetlerin sağlıklı ve kültürel koşullara uygun olup olmadığına dikkat eder duruma gelmiştir.

Reuter'in çok önemli bir eseri de, 1940 yılında yayımlanan *Komün Bilgisi (Şehirciliğe Giriş)* kitabıdır. Yerel yönetimlerin, dünyadaki örneklerle karşılaştırmalı bir biçimde ele alınarak, hem kuramsal bilgilerin, hem de uygulamada karşılaşılan sorunların bir arada değerlendirildiği kitap, 1930'dan bu yana yerel yönetim sistemini oluşturmaya ve güçlendirmeye çalışan Türkiye için büyük önem taşıyordu. Reuter kitabında önce kuramsal olarak yerel yönetimleri incelemiş; ardından görev alanlarını, yerel yönetim hukukunu, yerel yönetimlerin mali durumlarını ve imar planlama çalışmalarını ayrı başlıklar halinde ayrıntılı bir biçimde değerlendirmiştir.

Reuter, 1941 yılında *Arkitekt* dergisinde yayımladığı "*Teknik, Güzel Sanatlar ve Şehirlerin İdaresi*" adlı çalışmasında kentlerin yönetiminden ne anlamak gerektiği üzerinde durmaktadır. Ona göre, 1940 yılındaki yönetim anlayışı ile 19. yüzyıl ve 20. yüzyılın başındaki anlayış arasında büyük fark vardır. Eskiden yönetim kavramından güvenlik ve düzen anlaşılmaktayken, kendi döneminde yönetimin işlevinin teknik ve ekonomik sorunlarla uğraşmak olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla kent yönetimlerinin kent planlarını hazırlayabilmek için teknik ve kent işletmelerini yönetebilmek için ekonomik bilgiye gereksinmesi olduğunu söylemektedir. Fakat, kent yönetiminde bu özelliklerin öne çıkarılarak güzel sanatların geri plana atılmasına da karşı çıkmaktadır. ABD örneğini vererek, ne kadar zengin olunursa olunsun, güzel sanatların öne çıkarılmaması nedeniyle aslında ne kadar yoksul olduklarına değinmiştir.

"*Beledi Vakıfların Modern Şehir İdaresindeki Yeri*" başlıklı 1942 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası'nda yayımlanan yazısında Reuter, kent yönetimlerinin bir önemli sorunu olarak belediye vakıflarını ele almıştır. Ona göre, vakıf sistemi, ilk bakışta İslam dünyasını diğer uygarlıklardan ayıran bir öge gibi görünse de, özellikle Anglo-Sakson sisteminde de vakıf örneklerini görmek mümkündür. İkisi arasındaki fark, her iki kurumun farklı hukuki esaslara dayanmasıdır.

Reuter, Osmanlı döneminden miras kalan belediye vakıflarının günümüzde kent yönetimleri için önemli bir yer tuttuğunu, bu kurumların belediyelerin bünyesine alınmasını ya da onlar tarafından yönetilmesinin kentlerin gelişimine katkı yapacağını belirtmektedir. Özellikle, Evkaf İdaresine devredilen belediye vakıflarının, belediyeler elinde kalmasının daha akılcı olduğunu söylemektedir.

Reuter'in kent yönetimi alanında önem verdiği bir diğer konu ise, küçük ölçekli belediyelerdir. 1945 yılında *Arkitekt Dergisi*'nde iki bölüm halinde yayımlanan "*Küçük Belediyeler Meselesi*" adlı makalesinde, Türkiye'de kentler ile kasabalar

ve kasabalar ile köyler arasındaki farklılıkların Avrupa'daki örneklerine göre çok büyük olduğunu söyler. Öncelikle, ülkemizdeki hukuki yapının belediyeleri tek bir yasa altında toplamasını eleştirmiştir. Her ne kadar yasa belediyeleri nüfus ölçütüne göre sınıflandırarak yetki ve görevlerini kademelendirmiş de olsa, Reuter bunu yetersiz bulmaktadır.

Avrupa'nın en büyük başarılarından birinin dengeli kentleşme ve ekonomik gelişmenin dengeli coğrafi dağılımı olduğunu, Türkiye'nin de istenilen gelişmişlik düzeyine ulaşması için aynı başarıyı göstermesi gerekliliğini vurgulamaktadır. Bunu sağlayacak yollardan ilki, kasabalardaki küçük sanayi ve el sanatlarının geliştirilmesi ve birbirleri ile rekabete sokularak iç pazarı geliştirmelerinin sağlanmasıdır. Bunun yanında, Belediyeler Bankası'nın daha etkin bir biçimde kullanılarak, salt kredi veren bir kurum olmaktan çıkarılıp kasabaların kalkınmasında bir danışma kurumu rolü üstlenmesinin de önü açılmalıdır. Küçük belediyeler için son önerisi ise, var olan sistemde il özel yönetimlerinin sahip olduğu güçlü yetkilerin azaltılması ve iller, belediyeler ve köyler arasında birlikler yoluyla işbirliğine gidilmesidir.

Köy Yönetimi

Reuter, 1941 yılında Belediyeler Dergisi'nde aynı adla yayımlanan yazısında "*Köylerimizde Ne Gibi Şehircilik İşleri Yapılabilir ?*" sorusuna yanıt aramaktadır. Çağdaş kent hizmetlerinin yerine getirilmesinde yalnızca kentsel alanların düşünülmesiyle yetinilmemesi, kırsal alanların ele alınmasının da gerekli olduğu üzerinde durur. Ona göre, bunu gerçekleştirmenin iki yolu vardır: İlki, istekli insanların varlığı; ikincisi ise, istekli insanları yönlendirecek yöntemlerin bulunmasıdır. Köy Enstitüleri istekli insanların yaratılmasına çözüm olacaktır. İnsanların yönlendirilmesindeki temel yol ise, sürekli olarak söylenenin tersine, para bulmak değil, köylerde nitelikli eleman bulmak ve bu elemanlar aracılığıyla temizlik işlerinin sorumluluğunu vatandaşlar arasında paylaşmak, yerel koşullara uygun kanalizasyon ve su sistemleri kurmak ve mezarlıklar oluşturmaktır. Reuter'e göre köylerin gelişmesi insanlarda ve onlara yol gösterecek istekli elemanlardaki çok çalışma fikrinin oluşmasıyla mümkün olacaktır.

Personel

"*Memur Yetiştirme Meselesine Dair*" adıyla 1941 yılında Siyasi İlimler Mecmuası'nda yayımlanan yazısında Reuter, devletin etki alanı genişledikçe tek elden karar almanın ve alınacak kararlar için gerekli teknik bilgilerin zorunluluğunun nitelikli memur yetiştirme konusunu gündeme getirdiğini belirtmektedir. Nitelikli memurlar hem devletin var olan etkinlik alanlarında, hem

de teknolojinin gelişmesiyle birlikte yeni oluşan çalışma alanlarında bilgi sahibi olmalı ve karar alabilmelidir.

Reuter, Türkiye’de uygulandığı gibi memur yetiştirme konusunda tek bir okul kurmanın sorunu çözemeyeceğini belirtmektedir. Ona göre, hiçbir okul bir memurun öğrenmesi gereken bilgileri tek başına sağlayamaz. Memurların okullarda öğrenecekleri tek bilgi çalışmayı öğrenmektir. Memurlar asıl eğitimlerini yanlarında çalışacakları amirlerinden alırlar. Memurların yetiştirilmesinde gözlenmesi gereken en önemli hedef, memurların kendilerine verilen işlerde tek yetkili olarak çalışabilmesi ve bu işleri sonuçlandırmada tek yetkili olmaları, buna uygun olarak yetiştirilmeleridir.

Reuter’in 1943 yılında *Arkitekt Dergisi*’nde yayımlanan “*Belediye Reisliği*” yazısında, yönetimlerin iki yolla incelenebileceği belirtilmiştir. İlk olarak, hukuki yapısına ve istatistiklerine bakılarak yönetim birimleri hakkında nesnel bir fikir edinilebileceğini, ancak bunun yanında, çalışan elemanlara bakılarak öznel bir fikir edinebilmenin de mümkün olabileceğini söylemektedir. Öznel bir fikir edinebilmek, bireylerin merkezi yönetime göre ön plana çıktığı belediyelerde daha da kolaydır.

Reuter’e göre modern kent yönetimlerinde belediye başkanlığı, İngiltere’deki gibi temsili ve Almanya’daki gibi memur tipinde olmak üzere iki türde gelişmiştir. Türkiye’deki sistem ise bu iki tipten ayrılmaktadır. Türkiye’deki başkanın, hem İngiltere’dekinden farklı olarak birçok yasal hakkı, hem de Almanya’daki memur tipli başkanlardan daha fazla yetkileri bulunmaktadır. Reuter, elinde bulundurdukları gücün getirdiği sorumluluklarını taşıyabilmesi için belediye başkanlarının, kentin ileride alacağı biçimi kafasında tasarlayabilen, ekonomik sorunları görüp kavrayabilen ve kentin planlama sorunları hakkında fikir sahibi olan kişiler olmasını savunur. Ayrıca, meslekten yetişmiş, eğitim görmüş kişiler olduğu takdirde atanma ya da seçilme gibi yöntemlerden herhangi birinin belediye başkanının kim olacağını belirlenmesinde önemli bir etmen olduğunu söylemektedir.

Diğer

Reuter, Türkiye’de bulunduğu süre içinde, birçok akademik çalışmanın yanı sıra, *Belediyeler Dergisi*’nde yayımlanmış olduğu, eğitici yönü ağır basan çeşitli çalışmalar da yapmıştır. Örneğin “Yabancı Şehir Haberleri” başlıklı bölümle 1941-1942 yılları arasında her sayı için Avrupa’da derlediği kent ve kentleşme haberlerini Türk belediyecilerine aktarmaya çalışmıştır. Avrupa kentlerinin kent planları, kent içi ulaşım ilişkin yeni teknolojilerin kullanımı, konut sorunlarına

bulunan çözüm yöntemleri, katı atık ve kanalizasyon sistemlerindeki iyileştirme çalışmaları, Avrupa’da yerel yönetim birimlerinin sahip oldukları özelliğın niteliğı ve mali meselelerine ilişkin konulara yer vermiştir.

Bunların yanında, yine Belediyeler Dergisi’nin çıkmış tüm sayılarını kapsayan bir fihrist çalışmasını 1942 yılında gerçekleştirerek dergiden yararlanmak isteyen okuyucular için önemli bir kaynak yaratmıştır. Kendi anlatımıyla, Belediyeler Dergisi’nin akademik çalışmalar için kullanılabilmesi sağlanmıştır. Ayrıca Türkiye’de Kentbilimin akademik bir alan olarak hemen hiç gelişmediğı bir ortamda, alana ilişkin olarak gerçekleştirilmiş olan, tümü Türk dilinde yazılmış yazıları bir araya toplayan bir çalışma gerçekleştirmiştir. 1941 yılında Belediyeler Dergisi’nde yayımlanan “Türk Dilinde Bibliyografya”nın kapsamına yeni harflerle basılmış kitaplar, dergilerde yayımlanan makaleler ve önemli mahkeme kararlarıdır. Reuter, bu sayede Türkiye’de Kentbilim üzerine gerçekleştirilecek çalışmalar için önemli bir başvuru kaynağı yaratmıştır.

Kısa Bir Değerlendirme

Reuter’in 1938-1946 yılları arasında verdiğı eserlerinde Türkiye’de, bu döneme ait kentleşme, kent planlaması, konut ve yerel yönetimlere ilişkin olarak saptadığı sorun alanları, bu sorunlar için getirdiğı çözüm önerileri, ne yazık ki bugün hala tartıştığımız konular olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğın, Reuter, kent planlarının başarılı bir biçimde uygulanabilmesi, sağlıklı ve düzenli kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için belediyelerin elinde yeterli miktarda kentsel toprağın olması gerektiğini savunmuştur. Bu toprakları edinmenin bir yolu olarak, bugün İmar Kanunu’nun 18. maddesinde düzenlenmiş olan hamur kuralının uygulanmasını önermekte, Düzenleme Ortaklık Payının (DOP) da % 45’e kadar bir oranda alınabileceğinden söz etmektedir. Türkiye’nin 1945’ten sonra başlayan hızlı kentleşme sürecinde, bu önerilerin dikkate alındığını göremiyoruz. Belediyeler, yeterli miktarda arsayı ellerinde bulundurmak şöyle dursun, sahip olduklarını da zamanla elden çıkarmış, daha sonra imar planlarını uygulayabilmek için ya satın alma, ya da kamulaştırma yoluna gitmişlerdir. Bu yöntemler belediyelere bir yandan ciddi mali yükler getirmiş, bir yandan da özellikle kamulaştırma nedeniyle yurttaşlarla belediyeler davalık olmuştur. Reuter’in önerdiği Düzenleme Ortaklık Payı da belediyelerin kimi bayındırlık hizmetleri için önce % 25, sonra % 35 olarak uygulanmış, son bir yasal değışiklikle bu oran bugün % 40’a çıkarılmıştır. Elbette, Düzenleme Ortaklık Payını yalnızca belediyelere gereksinim duyduğı arsayı sağlama aracı olarak görmemek gerekir; bu yöntem aynı zamanda, belediyelerin imar uygulamaları nedeniyle taşınmaz malların değerlerinde ortaya çıkan artışların kamuya kazandırılmasının da

bir yoludur. Reuter'in kimi makalelerinde bu değer artışlarının mutlaka geri alınmasını savunduğu görölmektedir. Oysa bugün, kamunun rant yaratmaya ve paylaştırmaya dönük çabalarını ve öncülük etkinliklerini, toplumsal adalet ve gelecek kuşakların hakları gibi çağdaş ilkeler ışığında savunmaya gerek yoktur. Reuter'in 70 yıl önce yapmış olduğu uyarıların ne denli haklı olduğu bugünkü gelişmelerin ışığında çok daha iyi anlaşılacaktır.

Bugün için belki belediyelerin yeterince arsa sahibi olup olmadıkları bir sorun olarak görölmemektedir. Hazineye ait araziler çeşitli yasalarla, örneğin konut yapımı, gecekonduların önlenmesi gibi amaçlarla hızla belediyelere bedelsiz devredilmektedir. Ancak belediyelerin, özellikle büyükşehir belediyelerinin bu arsaları TOKİ ile "kentsel dönüşüm uygulamaları" adı altında rant elde etme amacıyla bireysel yarar doğrultusunda kullandığı da bilinmektedir. Tam da burada Türkiye'nin kentleşme sürecine ilişkin bir başka önemli tartışma gündeme gelmektedir. Kent planlaması ve taşınmaz malların değerlerindeki artış tartışmaları çerçevesinde Reuter, çok önemli iki noktaya daha dikkat çekmektedir: Kamu yararı-bireysel yarar ilişkisi ve arsa spekülasyonu. Bu ilişkiden kaynaklanan sorunların bugün hala çözölemediği, hatta artarak varlığını sürdürdüğü bir gerçektir. Nesnellik ilkesinin gereği olarak kent planlarının belli kişilerin ve grupların yararına değil, kamu yararına yapılması gerekirken, çoğu kez bu ilkenin göz ardı edildiği bilinmektedir.

Reuter'e göre, imar uygulamaları sonucunda arsaların değer kazanması, spekülasyonu da beraberinde getirecektir. Düzenli kentsel gelişmeyi engelleyen arsa spekülasyonunu Türkiye'nin kentleşme sürecinde önlemek, ne yazık ki, mümkün olmamıştır. Bugün ise, belediyeler ve TOKİ gibi merkezi yönetim kuruluşları arsa spekülasyonunu ya özendirmekte ve ona öncülük etmekte ya da spekülasyonu bizzat kendileri yapmaktadır. Arka arkaya yapılan yasal düzenlemelerle bu durum olağan hale getirilmektedir. Yapılanın "meşruluğu" ise tartışmaya her zaman açıktır.

Reuter'in yerel yönetimlerle ilgili değerlendirmelerine de kısaca değinmek yerinde olur. Eserlerine bakıldığında, Reuter'in genel olarak yerel yönetimlere ilişkin görüşlerinin yanında en çok kent yönetiminden sorumlu olan belediyeler üzerinde durduğu görölmektedir. Yerel yönetim konularında da daha çok merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkisi ve yerel yönetimler maliyesi ilgi alanı olmuştur.

Reuter, yerel yönetimlerin özerkliğinin en önemli koşulu olarak mali özerkliğe işaret etmektedir. Kendilerine ait yeterli gelir kaynaklarının olmasını, yerel yönetimlere görevleriyle orantılı gelir kaynakları sağlanmasını ısrarla

savunmaktadır. Devletin yerel yönetimlere yardım etmesini gerekli görmekte, ancak bunun bir denetim aracına dönüştürülmesine karşı çıkmaktadır. 1961 Anayasası'na ilk kez konulan, 1982 Anayasası'nda da yer alan, görevle orantılı gelir kaynağı sağlama ilkesine uygulamada bağlı kalındığını söylemek güçtür. 2000'li yıllarda başlayan yerel yönetim reformlarında görevlerin yerel yönetimlere devredilmesinde son derece eli açık davranan merkezi yönetim, daha fazla gelir sağlama konusunda aynı duyarlılığı göstermemiştir. Güçlendirilmiş, görev alanları genişletilmiş, daha özerk duruma getirilmiş gibi görünen yerel yönetimler, devlet yardımları yoluyla merkezi yönetime daha da bağımlı kılınmışlardır.

Reuter'in 1930'lu ve 1940'lı yıllarda savunduğu "beledileştirme" yöntemi ile o dönemde, özel şirketler tarafından görülen elektrik, havagazı, su ve kent içi ulaşım hizmetleri belediyeler tarafından üstlenilmeye başlanmıştır. Aslında, 19. yüzyılda İngiltere'de başlayan beledileştirme, Türkiye'de bu yıllarda uygulanan devletçilik ilkesinin yerel düzeye bir yansıması olarak kabul edilebilir. Reuter, bu yöntemi belediyelerin gelirlerini artırmalarının da bir yolu olarak görüyor ve önemsiyordu. Bugün ise, 1980'li yıllarda başlayan özelleştirme uygulamaları ile söz konusu hizmetlerin büyük bir bölümü yeniden özel şirketler tarafından görülmeye başlanmıştır. Öte yandan belediyeler, başka kimi hizmetleri de kendileri şirket kurarak, özel hukuk kuralları çerçevesinde görmektedirler.

Son olarak, Reuter'in İller Bankası için hazırladığı rapordan yola çıkarak kısa bir değerlendirme yapmakta yarar vardır. Reuter bu çalışmasında, 1933 yılında kurulan Belediyeler Bankası'nı ve bu Bankanın İller Bankası'na dönüşüm sürecini değerlendirmektedir. Kimi eksiklerine ve işleyişindeki aksaklıklara karşın, Bankanın belediyeler ve diğer yerel yönetim birimleri için büyük önem taşıdığını, Bankanın teknik ve mali yardımının gerekli olduğunu belirtmektedir. Bankanın yeniden yapılandırılması için çok değerli önerilerde de bulunmaktadır. Bugüne değin varlığını sürdüren İller Bankası, 2010 yılında yapılan bir yasal düzenlemeyle kuruluş amacından artık büyük ölçüde uzaklaşmış, yerel yönetimlerin ulusal ve uluslararası piyasalardan kredi bulmalarında aracılık etmekle sınırlı bir işlev üstlenmiş görünmektedir.

Ernst Reuter'in eserlerinin, ülkeyi yönetenlerce dikkatli bir biçimde tekrar tekrar okunup özümsemesinde büyük yararlar olduğu düşüncesindeyiz.

Kaynakça ve Ernst Reuter'in Eserleri

- Reuter, Ernst (1938), *Komünlerin Kalkınması Usulleri ve Şehircilik*, **Belediyeler Dergisi**, Cilt 4, Sayı 46, s. 17-23.
- Reuter, Ernst (1939), *Komünlerin Kalkınması Usulleri*, **Siyasi İlimler Mecmuası**, Cilt 8, Sayı 96, s. 1-11.
- Reuter, Ernst (1940), *Mahalli İdarelerle Devlet Arasındaki Münasebetler I*, **Siyasi İlimler Mecmuası**, Cilt 10, Sayı 116, s. 387-392.
- Reuter, Ernst (1940), *Mahalli İdarelerle Devlet Arasındaki Münasebetler II*, **Siyasi İlimler Mecmuası**, Cilt 10, Sayı 117, s. 446-452.
- Reuter, Ernst (1940), *İçme Suların Satışlarında Esaslar*, **Belediyeler Dergisi**, Cilt 6, Sayı 63, s. 16-19.
- Reuter, Ernst (1940), *Şehir Planında İktisadi Kaideler*, **Belediyeler Dergisi**, Cilt 6, Sayı 64, s. 19-27.
- Reuter, Ernst (1940), *Türkiye'de Şehircilik Hakkında Bir Kitap*, **Belediyeler Dergisi**, Cilt 6, Sayı 64, s. 28.
- Reuter, Ernst (1940), **Komün Bilgisi, Şehirciliğe Giriş**, Siyasal Bilgiler Okulu Yayınları, Ankara.
- Reuter, Ernst (1941), *Endüstri Amelesinin Meskenlere Yerleştirilmesi*, **Belediyeler Dergisi**, Cilt 6, Sayı 65, s. 8-12.
- Reuter, Ernst (1941), *Köylerimizde Ne Gibi Şehircilik İşleri Yapılabilir*, **Belediyeler Dergisi**, Cilt 6, Sayı 66, s. 9-13.
- Reuter, Ernst (1941), *Belediyeler İstatistiği I*, **Belediyeler Dergisi**, Cilt 6, Sayı 68, s. 40-44 ve 57.
- Reuter, Ernst (1941), *Belediyeler Bankası Faaliyeti*, **Belediyeler Dergisi**, Cilt 6, Sayı 69, s. 7-10.
- Reuter, Ernst (1941), *Belediyeler İstatistiği II*, **Belediyeler Dergisi**, Cilt 6, Sayı 69, s. 31-35.
- Reuter, Ernst (1941), *Vilayet Hususi İdareler İstatistiği*, **Belediyeler Dergisi**, Cilt 6, Sayı 70, s. 10-14.
- Reuter, Ernst (1941), *Türk Dilinde Bibliyografya*, **Belediyeler Dergisi**, Cilt 6, Sayı 72, s. 14-29.
- Reuter, Ernst (1941), *Mahalli İdarelerin Mali Kaynakları ve Devletle Mali Münasebetleri*, **Belediyeler Dergisi**, Cilt 7, Sayı 73, s. 4-26 ve 34.
- Reuter, Ernst (1941), *Yabancı Şehir Haberleri*, **Belediyeler Dergisi**, Cilt 7, Sayı 73, s. 40-43.
- Reuter, Ernst (1941), *Sokak Levhaları*, **Belediyeler Dergisi**, Cilt 7, Sayı 74, s. 11-14.
- Reuter, Ernst (1941), *Yabancı Şehir Haberleri*, **Belediyeler Dergisi**, Cilt 7, Sayı 74, s. 34-37.
- Reuter, Ernst (1941), *Şehirlerimizden Köylerimize Akın*, **Belediyeler Dergisi**, Cilt 7, Sayı 75, s. 14-18.
- Reuter, Ernst (1941), *Yabancı Şehir Haberleri*, **Belediyeler Dergisi**, Cilt 7, Sayı 75, s. 58-62.
- Reuter, Ernst (1941), *Belediye İşletmelerinin Ehemmiyeti ve Problemleri I*, **Belediyeler Dergisi**, Cilt 7, Sayı 76, s. 22-32.
- Reuter, Ernst (1941), *Yabancı Şehir Haberleri*, **Belediyeler Dergisi**, Cilt 7, Sayı 76, s. 59-62.
- Reuter, Ernst (1941), *Türkiye'de Şehirleşme Temayülleri*, **Siyasi İlimler Mecmuası**, Cilt 11, Sayı 126, s. 243-249.
- Reuter, Ernst (1941), *Memur Yetiştirme Meselesine Dair*, **Siyasi İlimler Mecmuası**, Cilt 11, Sayı 129, s. 370-379.

Reuter, Ernst (1941), *Teknik, Güzel Sanatlar ve Şehirlerin İdaresi*, **Arkitekt**, Cilt 12, Sayı 11-12, s. 265-268.

Reuter, Ernst (1941), *Belediye İktisadiyatının Ehemmiyeti ve Problemleri*, **İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası**, Cilt 2, Sayı 3-4, s. 381-411.

Reuter, Ernst (1941), *Bedeutung und Probleme der Kommunalwirtschaft*, **İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası**, Cilt 2, Sayı 3-4, s. 290-321.

Reuter, Ernst (1941), *Mahalli İdarelerin Mali Kaynakları ve Devletle Mali Münasebetleri (Cihanda ve Türkiyede)*, **Konjonktür**, Yıl 2, Sayı 4-6, s. 61-77.

Reuter, Ernst (1941), *Mahalli İdareler İstatistiklerinin Ehemmiyeti ve Bunların Tanziminde Gözetilen Esaslar*, **Konjonktür**, Yıl 2, Sayı 9-12, s. 22-31.

Reuter, Ernst (1942), *Beledi Vakıfların Modern Şehir İdaresindeki Ehemmiyetleri*, **İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası**, Cilt 3, Sayı 3-4, s. 329-343.

Reuter, Ernst (1942), *Staedische Stiftung*, **İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası**, Cilt 3, Sayı 3-4, s. 293-309.

Reuter, Ernst (1942), *Kaldırım ve Lağım Nısıf Hissesi ve Şerefiye I*, **Belediyeler Dergisi**, Cilt 8, Sayı 77, s. 2-5 ve 18.

Reuter, Ernst (1942), *Belediye İşletmelerinin Ehemmiyeti ve Problemleri II*, **Belediyeler Dergisi**, Cilt 8, Sayı 77, s. 9-18.

Reuter, Ernst (1942), *Yabancı Şehir Haberleri*, **Belediyeler Dergisi**, Cilt 8, Sayı 77, s. 48-51 ve 57.

Reuter, Ernst (1942), *Yabancı Şehir Haberleri*, **Belediyeler Dergisi**, Cilt 8, Sayı 78, s. 50-53.

Reuter, Ernst (1942), *Kaldırım ve Lağım Nısıf Hissesi ve Şerefiye II*, **Belediyeler Dergisi**, Cilt 8, Sayı 79-81, s. 19-21 ve 30.

Reuter, Ernst (1942), *Yabancı Şehir Haberleri*, **Belediyeler Dergisi**, Cilt 8, Sayı 79-81, s. 75-78.

Reuter, Ernst (1942), *Belediyeler Dergisi, Fihristi*, **Belediyeler Dergisi**, Cilt 8 (cildin sonunda ayrı basım olarak), s. 1-22.

Reuter, Ernst (1942), **Yakın Münakale, Tatbiki Mahalli İdare Cilt 1**, Siyasal Bilgiler Okulu Yayınları, Ankara.

Reuter, Ernst (1942), **Bedeutung und Struktur der Kommunalwirtschaft**, Kaymakamlık Kursu Ders Notları 1, Siyasal Bilgiler Okulu, Ankara.

Reuter, Ernst (1942), **Sozialpolitik und Wohlfahrtspflege**, Kaymakamlık Kursu Ders Notları 2, Siyasal Bilgiler Okulu, Ankara.

Reuter, Ernst (1942), **Das Kommunale Nahverkehrswesen**, Kaymakamlık Kursu Ders Notları 3, Siyasal Bilgiler Okulu, Ankara.

Reuter, Ernst (1942), **Mahalli İşletmelerin Ehemmiyeti ve Problemleri**, Kaymakamlık Kursu Ders Notları 4, Siyasal Bilgiler Okulu, Ankara.

Reuter, Ernst (1942), **Tasarrufun Teşviki**, Kaymakamlık Kursu Ders Notları 5, Siyasal Bilgiler Okulu, Ankara.

Reuter, Ernst (1942), **Mahalli Hijyen İşletmeleri**, Kaymakamlık Kursu Ders Notları 6, Siyasal Bilgiler Okulu, Ankara.

Reuter, Ernst (1942), **Mahalli İdarelerin İktisadi Sahadaki Umumi Faaliyetleri**, Kaymakamlık Kursu Ders Notları 7, Siyasal Bilgiler Okulu, Ankara.

- Reuter, Ernst (1942), **Mahalli Yapı İşletmeleri**, Kaymakamlık Kursu Ders Notları 8, Siyasal Bilgiler Okulu, Ankara.
- Reuter, Ernst (1943), *Belediye Maliyesinin Umumi Meseleleri*, **Siyasal Bilgiler Okulu Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, s. 108-141.
- Reuter, Ernst (1943), *Şehirlerimizin Gelişme Problemleri*, **Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**, Cilt 1, Sayı 5, Ankara, s. 149-166.
- Reuter, Ernst (1943), *Belediyelerin Yapı İşletmeleri*, **Arkitekt**, Sayı 1-2, s. 27-32.
- Reuter, Ernst (1943), *Belediye Meclisi Azalarının Hak ve Salahiyetleri*, **Arkitekt**, Sayı 3-4, s. 86-90.
- Reuter, Ernst (1943), *Kasabalarımız*, **Arkitekt**, Sayı 5-6, s. 121-126.
- Reuter, Ernst (1943), *Belediye Reisliği*, **Arkitekt**, Sayı 7-8, s. 174-178.
- Reuter, Ernst (1943), *Belediye Yapı İşlerine Lüzumlu Paranın Temini*, **Arkitekt**, Sayı 9-10, s. 216-220.
- Reuter, Ernst (1943), *Mesken Meselesinin Halli Çareleri*, **Arkitekt**, Sayı 11-12, s. 263-271.
- Reuter, Ernst (1943), *Türk Ekonomisinde Belediyelerimizin*, **Türk Ekonomisi**, Cilt 1, Sayı 2, s. 62-65.
- Reuter, Ernst (1943), *Harbin Belediyelerimiz Maliyesine Tesiri*, **Türk Ekonomisi**, Cilt 1, Sayı 4, s. 124-126, 139.
- Reuter, Ernst (1943), *Belediyeler Bankası*, **İstanbul Üni. İktisat Fakültesi Mecmuası**, Cilt 4, Sayı 1, s. 1-27.
- Reuter, Ernst (1943), *Die Turkische Staedtebank*, **İstanbul Üni. İktisat Fakültesi Mecmuası**, Cilt 4, Sayı 1, s. 1-27.
- Reuter, Ernst (1944), *Belediyelerin İktisadi İcraatı*, **Türk Ekonomisi**, Cilt 1, Sayı 7, s. 225-228.
- Reuter, Ernst (1944), *Belediye Gelirlerimizin Artırılması*, **Türk Ekonomisi**, Cilt 1, Sayı 9, s. 290-292.
- Reuter, Ernst (1944), *Beledi İşletmelerin Tabii Olacağı Mülhak Bütçe Sistemi ve Bu Sistemin İstinat Edeceği Esaslar*, **İdare Dergisi**, Yıl 15, Sayı 170, s. 76-90.
- Reuter, Ernst (1944), *Beledi İşletmelerde Tarife ve Kazanç Temini ve Esasları*, **İdare Dergisi**, Yıl 15, Sayı 171, s. 63-91.
- Reuter, Ernst (1944), *Belediye Masrafları*, **Siyasal Bilgiler Okulu Dergisi**, Cilt 1, Sayı 2, s. 319-341.
- Reuter, Ernst (1944), *Belediyeler İstatistigi 1929-1938*, **Siyasal Bilgiler Okulu Dergisi**, Cilt 1, Sayı 2, s. 393-398.
- Reuter, Ernst (1945), *İstanbul Belediyesinin Mali Durumu: 1937-1942*, **Siyasal Bilgiler Okulu Dergisi**, Cilt 1, Sayı 3, s. 489-534.
- Reuter, Ernst (1945), *Belediyelerin Mali Durumlarının Denkleştirilmesi ve Islahi İmkânları*, **İdare Dergisi**, Yıl 16, Sayı 173, s. 48-71.
- Reuter, Ernst (1945), *Beledi İşletmelerde Devlet Müdahalesi*, **İdare Dergisi**, Yıl 16, Sayı 174, s. 58-82.
- Reuter, Ernst (1945), *Küçük Belediyeler Meselesi I*, **Arkitekt**, Sayı 3-4, s. 233-236.
- Reuter, Ernst (1945), *Küçük Belediyeler Meselesi II*, **Arkitekt**, Sayı 5-6, s. 75-78 ve s. 90.
- Reuter, Ernst (1945), *Gayri Menkullerin Üzerine Kredi Meselesi*, **Arkitekt**, Sayı 7-8, s. 179-182.
- Reuter, Ernst (1945), **Belediye Maliyesi**, İçişleri Bakanlığı Yayını, Ankara.

- Reuter, Ernst (1945), *Belediyelerimizin Gelirleri*, **İller ve Belediyeler Dergisi**, Cilt 1, Sayı 2, s. 40.
- Reuter, Ernst (1945), *Türk Belediyelerinin Gelirleri*, **İstanbul Üni. İktisat Fakültesi Mecmuası**, Cilt 5, Sayı 1-4, s. 49-81
- Reuter, Ernst (1945), *Die Einnahmen der Türkischen Stadtverwaltungen*, **İstanbul Üni. İktisat Fakültesi Mecmuası**, Cilt 5, Sayı 1-4, s. 46-74.
- Reuter, Ernst (1946) *Elektrikleşme Derdi*, **İller ve Belediyeler Dergisi**, Cilt 1, Sayı 8, s. 281-283, 307.
- Reuter, Ernst (1946), *Zurih Şehrinin Yeni İmar Planı*, **İller ve Belediyeler Dergisi**, Cilt 1, Sayı 10, s. 386-389.
- Reuter, Ernst (1946), *Hollanda'da Rotterdam Şehrinin Yeni İmar Planı*, **İller ve Belediyeler Dergisi**, Cilt 10, Sayı 1, s. 390.
- Reuter, Ernst Kasım (1946), *İsviçre Şehirlerinin Yakın Münakale İşletmeleri*, **İller ve Belediyeler Dergisi**, Cilt 1, Sayı 14, s. 561.
- Reuter, Ernst (1946), **Mesken Meselelerinin Hal Çareleri**, Türk Ekonomi Derneği, İstanbul.
- Reuter, Ernst (1946), **İller Bankası Raporu**, Ankara.
- Reuter, Ernst (1946), *Şehirlerimizin Nüfus Gelismesi: Dört Genel Sayımın Sonuçları*”, **Siyasal Bilgiler Okulu Dergisi**, Cilt 1, Sayı 4, s. 775-790.
- Reuter, Ernst (1951), **İstanbul Şehrinin Mali Durumu 1937-1942 (İstişari Komisyonun Müzakereleri Hakkında Ön Rapor)**, Belediye Matbaası, İstanbul.
- Reuter, Ernst, Gerhard Kessler, Hikmet Somay ve Muhlis Ete (1951), **İstanbul Belediyesi İktisat Müdürlüğünün Salahiyet ve Teşkilatı Hakkında İstişari Heyetin Raporu**, Belediye Matbaası, İstanbul.

